

> Retouradres Postbus 40219 8004 DE Zwolle

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Vergunningen en handhaving

Mandemaat 3, Assen
Postbus 40219
8004 DE Zwolle
www.rvo.nl

Contactpersoon

Woo-medewerker

T 0880 42 4242
woo-unit@rvo.nl

Onze referentie
Wob/2022/079

Uw referentie

Bijlagen

2

Relatienummer

Datum 10 maart 2023
Betreft Beslissing op gegevensverzoek Wob/2022/079

Geachte

In uw bericht van 19 april 2022 heeft u met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) verzocht om informatie.

U vraagt om openbaarmaking van documentatie, o.a. controle- en toezichtrapporten en handhavingsrapporten over de periode 2015 tot heden van dieren die buiten circussen of dierentuinen getoond worden aan publiek. U verzoekt mij om de gevraagde gegevens volledig anoniem, dus zonder de persoons- en bedrijfsgegevens openbaar te maken.

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij brief van 26 april 2022 met kenmerk Wob/2022/076. In deze brief is tevens de beslistermijn met twee weken verdaagd. Helaas is het niet gelukt binnen de wettelijke termijn op uw verzoek te beslissen. Daarvoor bied ik u mijn excuses aan.

Wettelijk kader

U heeft uw verzoeken ingediend toen de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) van kracht was. Op 1 mei is de Wob vervangen door de Wet open overheid (Woo). Net als in de Wob staan in de Woo regels over het openbaar maken van overheidsinformatie. Daarom beoordeel ik uw verzoeken aan de hand van de regels in de Woo. Voor de relevante artikelen uit de Woo verwijs ik naar bijlage 1.

Aangetroffen documenten

Naar aanleiding van uw verzoek heb ik informatie laten zoeken die op uw verzoek betrekking heeft. Bij deze zoekactie zijn 27 documenten gevonden. Voor een overzicht van deze documenten verwijs ik u naar de inventarislijst. Deze lijst staat in bijlage 2 bij dit besluit.

Zienswijze derde-belanghebbenden

Uw verzoek gaat over informatie van zeven derden. Deze zijn belanghebbende bij mijn beslissing op uw verzoek. Daarom heb ik deze derde-belanghebbenden van uw verzoek op de hoogte gebracht. Ook heb ik hen de mogelijkheid geboden een reactie te geven op uw verzoek. Twee derde-belanghebbenden hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt. De reactie van de derde-belanghebbenden heb ik meegenomen in de beoordeling van uw verzoek.

Besluit

Ik heb besloten aan uw verzoek tegemoet te komen en de informatie waar u om heeft verzocht gedeeltelijk openbaar te maken.

Beoordeling van uw verzoek

Uw verzoek gaat over publieke informatie die in één of meer documenten staat. Daarom is de Wet open overheid (Woo) van toepassing. Het uitgangspunt van deze wet is dat informatie in principe openbaar is voor iedereen. Alleen als er een uitzonderingsgrond aanwezig is, kan of mag informatie niet openbaar worden gemaakt. Deze uitzonderingsgronden staan in artikel 5.1 van de Woo. Ik heb onderzocht of deze uitzonderingsgronden van toepassing zijn op informatie die u vraagt. Mijn conclusie is dat dit gedeeltelijk het geval is.

In de inventarislijst en op de documenten heb ik opgenomen welke uitzonderingsgronden van toepassing zijn.

Algemene overweging: openbaarheid t.a.v. een ieder

Als eerste wil ik u wijzen op het volgende. Iedereen heeft het recht om overheidsinformatie op te kunnen vragen zonder daarbij een reden te hoeven aangeven. Dit staat in het eerste artikel 1.1. van de Woo. Dit is een belangrijk recht van de burger. Daarbij is het uitgangspunt dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij er uitzonderingsgronden zijn die dit beperken.

Twee belanghebbenden zijn van mening dat de informatie die over hen gaat niet onder de reikwijdte van uw verzoek valt. Zij voeren onder andere aan dat zij hun dieren niet tonen aan het publiek en dat de informatie die in de documenten staat onvolledig of niet juist is. Door openbaarmaking van deze informatie zouden zij onevenredig benadeeld worden.

Hierover merk ik het volgende op. Er zijn geen uitzonderingsgronden uit de Woo van toepassing op de informatie van deze derden-belanghebbenden en de informatie die ik heb verzameld valt wel onder de reikwijdte van uw verzoek. Ik ga dan ook niet mee in de bedenkingen van deze belanghebbenden. Dat zij hun dieren niet tonen aan het publiek, blijkt niet uit de documenten die ik heb aangetroffen. Uit een rapport van de LID maak ik op dat zij hun dieren gebruiken om daarmee (al dan niet tegen betaling) activiteiten aan te bieden aan het publiek. Daardoor vallen deze dossiers naar mijn mening alsnog binnen de reikwijdte van het verzoek.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo kan ik geen informatie openbaar maken als dit de persoonlijke levenssfeer schaadt en dit belang zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. Het gaat om persoonsgegevens die (indirect) te herleiden zijn tot een persoon zoals namen, adressen, e-mailadressen en telefoonnummers. Bij de documenten met nummers 2 tot en met 5 is dit het geval. Ik vind het in dit geval belangrijk dat de identiteit van betrokkene niet bekend wordt omdat dit zijn of haar privacy kan schenden. Dat vind ik niet wenselijk. Daarom maak ik deze persoonsgegevens niet openbaar.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Vergunningen en handhaving

Datum
10 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079

Datum
10 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079

Het voorkomen van onevenredige benadeling

Op grond van artikel 5.1, vijfde lid, van de Woo mag ik in uitzonderlijke gevallen geen informatie openbaar maken als dit iemand onevenredige benadeling toebrengt en de voorkoming daarvan zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. Met een relatienummer kan iemand informatie opvragen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Ik vind dat de voorkoming van deze benadeling zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Ik maak deze informatie daarom niet openbaar. In bijlage 1 vindt u een opsomming van de artikelen uit de Woo die voor mijn besluit van belang zijn.

Wijze van openbaarmaking

Een deel van de informatie maak ik tegelijk met dit besluit openbaar. Het gaat om de informatie waarover geen zienswijzen zijn ingediend. Ik ben van plan om het resterende deel van de informatie over twee tot drie weken aan u toe te sturen. Ook laat ik deze informatie en een geanonimiseerde kopie van dit besluit en het verzoek publiceren op www.rijksoverheid.nl. Dit is omdat de informatie voor iedereen openbaar is, en niet alleen voor u.

De derde-belanghebbenden die een zienswijze hebben ingediend, hebben de komende twee weken de mogelijkheid om openbaarmaking van de informatie tegen te houden. Dit kan door bezwaar te maken en de rechter te vragen om een voorlopige voorziening. Verderop in deze brief staat hoe zij dit kunnen doen.

Maken de derde-belanghebbenden van deze mogelijkheid gebruik? Dan maak ik de informatie pas openbaar nadat de rechter de zaak heeft beoordeeld, of nadat op het bezwaar is beslist. Maken de derde-belanghebbenden geen bezwaar en vragen die niet om een voorlopige voorziening? Dan stuur ik u de informatie over twee tot drie weken toe. Ook wordt de informatie dan op www.overheid.nl gepubliceerd.

Kopie aan derde-belanghebbenden

De derde-belanghebbenden stuur ik een geanonimiseerde kopie van deze brief.

Niet eens met mijn besluit?

Zowel de verzoeker als een belanghebbende kan binnen zes weken na de datum bovenaan deze brief bezwaar maken. Ga naar www.rvo.nl/bezwaar om uw bezwaar digitaal te versturen. Kies voor eBezwaar.

Wilt u liever schriftelijk bezwaar maken? Stuur uw bezwaarschrift dan naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle. Noem hierin de referentie en de datum van de brief waartegen u bezwaar maakt.

Bent u belanghebbende en wilt u voorkomen dat de informatie over twee weken openbaar wordt? Dan moet u *binnen twee weken* na de datum van deze brief twee zaken regelen.

1. U maakt bezwaar bij RVO. Hoe u dat doet leest u hierboven.
2. U vraagt de rechter om mijn besluit te schorsen. U doet dit door een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. Dit kan online of per brief. Meer informatie over het vragen van een voorlopige voorziening vindt u op www.rechtspraak.nl > Naar de rechter > U wilt opkomen tegen een overheidsbesluit.

Meer informatie

Heeft u vragen, kijk dan op www.rvo.nl. Of neem telefonisch contact met ons op: 088 042 42 42 (lokaal tarief). Uw aanvraag is bij ons bekend onder referentienummer Wob/2022/079 Gebruik dit nummer als u contact met ons heeft. U kunt vragen naar de afdeling Vergunningen en Handhaving.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Vergunningen en handhaving

Datum
10 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079

Met vriendelijke groet,

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

Teammanager Vergunningen en handhaving
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Bijlagen:

- Bijlage 1: Relevante artikelen uit de Woo
- Bijlage 2: Inventarislijst opgevraagde gegevens

bijlage

Relevante artikelen uit de Woo

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland
Vergunningen en handhaving

Datum
10 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079

Bijlage nummer	1
Horend bij	Verzoek openbaarmaking gegevens
Datum	10 maart 2023
Onze referentie	Wob/2022/079
Contactpersoon	

Artikel 1.1 Recht op toegang

Eenieder heeft recht op toegang tot publieke informatie zonder daartoe een belang te hoeven stellen, behoudens bij deze wet gestelde beperkingen.

Artikel 2.5 Belang openbaarheid

Bij de toepassing van deze wet wordt uitgegaan van het algemeen belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische samenleving.

Artikel 4.1 Verzoek

1. Eenieder kan een verzoek om publieke informatie richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf. In het laatste geval beslist het verantwoordelijke bestuursorgaan op het verzoek.
2. Een verzoek kan mondeling of schriftelijk worden ingediend en kan elektronisch worden verzonden op de door het bestuursorgaan aangegeven wijze.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de aangelegenheid of het daarop betrekking hebbende document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
7. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in hoofdstuk 5.

Artikel 5.1 Uitzonderingen

1. Het openbaar maken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
 - c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 3.1 onderscheidenlijk paragraaf 3.2 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven voor de openbaarmaking van deze persoonsgegevens of deze persoonsgegevens kennelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt;
 - e. nummers betreft die dienen ter identificatie van personen die bij wet of algemene maatregel van bestuur zijn voorgeschreven als bedoeld in artikel 46 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de levenssfeer maakt.

2. Het openbaar maken van informatie blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
- a. de betrekkingen van Nederland met andere landen en staten en met internationale organisaties;
 - b. de economische of financiële belangen van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen, in geval van milieu-informatie slechts voor zover de informatie betrekking heeft op handelingen met een vertrouwelijk karakter;
 - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d. de inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
 - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
 - f. de bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens;
 - g. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
 - h. de beveiliging van personen en bedrijven en het voorkomen van sabotage;
 - i. het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen.
3. Indien een verzoek tot openbaarmaking op een van de in het tweede lid genoemde gronden wordt afgewezen, bevat het besluit hiervoor een uitdrukkelijke motivering.
4. Openbaarmaking kan tijdelijk achterwege blijven, indien het belang van de geadresseerde van de informatie om als eerste kennis te nemen van de informatie dit kennelijk vereist. Het bestuursorgaan doet mededeling aan de verzoeker van de termijn waarbinnen de openbaarmaking alsnog zal geschieden.
5. In uitzonderlijke gevallen kan openbaarmaking van andere informatie dan milieu-informatie voorts achterwege blijven indien openbaarmaking onevenredige benadeling toebrengt aan een ander belang dan genoemd in het eerste of tweede lid en het algemeen belang van openbaarheid niet tegen deze benadeling opweegt. Het bestuursorgaan baseert een beslissing tot achterwege laten van de openbaarmaking van enige informatie op deze grond ten aanzien van dezelfde informatie niet tevens op een van de in het eerste of tweede lid genoemde gronden.
6. Het openbaar maken van informatie blijft in afwijking van het eerste lid, onderdeel c, in geval van milieu-informatie eveneens achterwege voor zover daardoor het in het eerste lid, onderdeel c, genoemde belang ernstig geschaad wordt en het algemeen belang van openbaarheid van informatie niet opweegt tegen deze schade.
7. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op milieu-informatie die betrekking heeft op emissies in het milieu.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Vergunningen en handhaving

Datum
10 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079

bijlage

Inventarislijst opgevraagde gegevens

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland
Vergunningen en handhaving

Bijlage nummer 2
Horend bij Verzoek openbaarmaking gegevens
Datum 10 maart 2023
Onze referentie Wob/2022/079
Contactpersoon

Datum
10 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079

Nr.	Document	Datum	Beoordeling	Woo
Partij 1				
1.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	09-03-2017	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
2.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	09-03-2017	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
3.	Toezichtrapport LID/B/08-12-2017	28-11-2017	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
4.	Brief: voldaan aan last onder bestuursdwang	25-01-2018	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
Partij 2				
5.	Brief: opleggen last onder dwangsom	05-11-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
6.	Toezichtrapport LID/B/05-12-2019	05-12-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
7.	Brief: voornemen invorderen dwangsom	23-12-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
8.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	23-12-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
9.	E-mail	20-01-2020	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E
10.	Bijlage bij e-mail – Brief: dwangsom G2019006841	20-01-2020 (datum brief 28-12-2019)	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
11.	Brief: invorderen dwangsom	06-02-2020	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
Partij 3				
12.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	29-06-2016	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
13.	Brief: voldaan aan last onder bestuursdwang	23-01-2017	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
Partij 4				

14.	Verklaring	26-08-2015	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
15.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	05-10-2015	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
16.	Hercontrole 584/15/0229	23-11-2015	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
17.	Brief: beslissing op bezwaarschrift	29-01-2016	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
18.	Overzichtsfoto's 08-08-2016	08-08-2016	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
19.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	14-02-2017	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
20.	Brief: beslissing op bezwaarschrift	17-07-2017	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
Partij 5				
21.	Fotobijlage	23-12-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
22.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	23-12-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
23.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	23-12-2019	Uitgesteld gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
Partij 6				
24.	Toezichtrapport LID/B/D-2022-3900/13-09-2022	29-08-2022	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
Partij 7				
25.	Toezichtrapport LID/B/D-2022-2101/20-05-022	19-05-2022	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5
26.	Telefoonverslag	10-06-2022	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E
27.	Brief: opleggen last onder bestuursdwang	27-06-2022	Gedeeltelijk openbaar	5.1.2.E 5.1.5

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Vergunningen en handhaving

Datum
9 maart 2023

Onze referentie
Wob/2022/079



Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

> Retouradres Postbus 40225 8004 DE Zwolle

5.1.2.e

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Postbus 40225
8004 DE Zwolle
mljn.rvo.nl

Contactpersoon

T 088 042 42 42

Onze referentie
G2017003034

Kopie aan
LID

Bijlagen
2

Relatienummer
5.1.5

Datum 9 maart 2017

Betreft Opleggen last onder dwangsom

Geachte 5.1.2.e

Op 17 februari 2017 heeft een agente van de (dieren)politie de gezondheid en het welzijn onderzocht van de dieren die u houdt op 5.1.2.e te 5.1.2.e. Tijdens dit onderzoek heeft zij overtredingen van de Wet dieren vastgesteld. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft een districtsinspecteur van de Stichting Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID) een rapport opgesteld. Ik heb de resultaten van dit onderzoek beoordeeld. In deze brief vertel ik u wat mijn beslissing is en wat dit voor u betekent.

Beslissing

Ik leg u een last onder dwangsom op. Het doel van deze last onder dwangsom is ervoor te zorgen dat u de gezondheid en het welzijn van uw dieren niet langer benadeelt. De last onder dwangsom is van toepassing op al uw dieren die u houdt op 5.1.2.e te 5.1.2.e. U moet per direct een aantal maatregelen nemen. Als bij volgende controles blijkt dat een of meer van de overtredingen nog steeds voorkomen, dan moet u de dwangsom betalen. De dwangsom is € 250 per controle per overtreding, tot een maximum van € 750 per maatregel.

Welke overtredingen hebben we vastgesteld?

Bij de controle is vastgesteld dat de gezondheid en/of het welzijn van al uw dieren die u houdt op 5.1.2.e te 5.1.2.e is aangetast. Bij deze brief krijgt u een kopie van het toezichtrapport van de LID. Hierin leest u welke overtredingen tijdens de controle zijn vastgesteld.

In de bijlage bij deze brief kunt u zien welke wet- en regelgeving hier geldt.

Welke maatregelen moet u nemen?

U moet de volgende maatregelen per direct nemen:

1. Zorg dat uw dieren over een toereikende hoeveelheid vers en schoon drinkwater kunnen beschikken. Dit water moet goed toegankelijk zijn voor uw dieren.
2. U dient ervoor te zorgen dat de konijnen ten alle tijden de beschikking hebben over onbeperkt ruwvoer: een konijn is een planteneter en heeft behoefte aan heel veel vezels, die zitten vooral in ruwvoer zoals hooi, geef uw konijn daarom elke dag onbeperkt vers hooi

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
9 maart 2017

Onze referentie
G2017003034

Deze last onder dwangsom is gedurende twee jaar van toepassing.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. De datum bovenaan deze brief is de verzenddatum.

Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl/bezwaar. Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval onze referentie en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt onze referentie in de rechter kantlijn van deze brief.

Moet u een bedrag betalen? Doe dit in ieder geval, ook als u een bezwaarschrift indient. Wordt uw bezwaar gegrond verklaard, dan krijgt u het bedrag terug van ons.

Meer informatie

Heeft u vragen, kijk dan op mijn.rvo.nl. Of neem telefonisch contact met ons op: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

De teammanager Handhaving Dier, Natuur en Handhavingsregie Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Bijlagen:

- Overzicht relevante wet- en regelgeving: waar staat het in de wet?
- Kopie toezichtrapport LID/B/17-2-2017 11.30/AV

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
9 maart 2017

Onze referentie
G2017003034

Bijlage

Overzicht relevante wet- en regelgeving: waar staat het in de wet?

Algemene wet bestuursrecht

Artikel 5:29

1. Voor zover de toepassing van bestuursdwang dit vergt, kan het bestuursorgaan zaken meevoeren en opslaan.

Artikel 5:31d

Onder last onder dwangsom wordt verstaan: de herstelsanctie, inhoudende:

- a. een last tot geheel of gedeeltelijk herstel van de overtreding, en
- b. de verplichting tot betaling van een geldsom indien de last niet of niet tijdig wordt uitgevoerd.

Artikel 5:32

1. Een bestuursorgaan dat bevoegd is een last onder bestuursdwang op te leggen, kan in plaats daarvan aan de overtreder een last onder dwangsom opleggen.
2. Voor een last onder dwangsom wordt niet gekozen, indien het belang dat het betrokken voorschrift beoogt te beschermen, zich daartegen verzet.

Artikel 5:32a

1. De last onder dwangsom omschrijft de te nemen herstelmaatregelen.
2. Bij een last onder dwangsom die strekt tot het ongedaan maken van een overtreding of het voorkomen van verdere overtreding, wordt een termijn gesteld gedurende welke de overtreder de last kan uitvoeren zonder dat een dwangsom wordt verbeurd.

Artikel 5:32b

1. Het bestuursorgaan stelt de dwangsom vast hetzij op een bedrag ineens, hetzij op een bedrag per tijdseenheid waarin de last niet is uitgevoerd, dan wel per overtreding van de last.
2. Het bestuursorgaan stelt tevens een bedrag vast waarboven geen dwangsom meer wordt verbeurd.
3. De bedragen staan in redelijke verhouding tot de zwaarte van het geschonden belang en tot de beoogde werking van de dwangsom.

Artikel 5:33

Een verbeurde dwangsom wordt betaald binnen zes weken nadat zij van rechtswege is verbeurd.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Wet dieren

Artikel 1.3. Intrinsieke waarde

1. De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
2. Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.
3. Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:
 - a. dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b. fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c. pijn, verwonding en ziektes;
 - d. angst en chronische stress;
 - e. beperking van hun natuurlijk gedrag;

voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Artikel 2.1. Dierenmishandeling

1. Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.
6. Een ieder verleent een hulpbehoevend dier de nodige zorg.

Artikel 2.2. Houden van dieren

8. Het is houders van dieren verboden aan deze dieren de nodige verzorging te onthouden.

Besluit houders van dieren

Artikel 1.6 Houden van dieren

1. De bewegingsvrijheid van een dier wordt niet op zodanige wijze beperkt dat het dier daardoor onnodig lijden of letsel wordt toegebracht.
2. Een dier wordt voldoende ruimte gelaten voor zijn fysiologische en ethologische behoeften.
3. Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.

Datum
9 maart 2017

Onze referentie
G2017003034

4. De houder van een dier dat in een gebouw of kooi wordt gehouden, draagt er zorg voor dat het dier daaruit niet kan ontsnappen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Artikel 1.7 Verzorgen van dieren

Degene die een dier houdt, draagt er zorg voor dat een dier:

- a. wordt verzorgd door een persoon die beschikt over de voor die verzorging nodige kennis en vaardigheden;
- b. slechts onder de hoede wordt gesteld van een persoon die kennelijk tot de verzorging in staat is;
- c. dat ziek of gewond lijkt onmiddellijk op passende wijze wordt verzorgd;
- d. een toereikende behuizing heeft onder voldoende hygiënische omstandigheden;
- e. een voor dat dier toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en de leeftijd geschikt voer krijgt toegediend op een wijze die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier;
- f. toegang heeft tot een toereikende hoeveelheid water van passende kwaliteit of op een andere wijze aan zijn behoefte aan water kan voldoen;
- g. voldoende verse lucht of zuurstof krijgt.

Datum
9 maart 2017

Onze referentie
G2017003034

Artikel 1.8 Behuizing

1. Een ruimte waarin een dier wordt gehouden, wordt voldoende verlicht en verduisterd om aan de ethologische en fysiologische behoeften van het dier te voldoen.
2. Behuizingen, waaronder begrepen de vloer, waarin een dier verblijft en inrichtingen voor de beschutting voor een dier zijn op zodanige wijze ontworpen, gebouwd en onderhouden dat bij de dieren geen letsel of pijn wordt veroorzaakt en bevatten geen scherpe randen of uitsteeksels waaraan het dier zich kan verwonden.
3. In de ruimte waarin een dier wordt gehouden, worden geen materialen en, in voorkomend geval, bodemdekking gebruikt die ongeschikt of schadelijk zijn voor het dier.
4. De materialen, bedoeld in het derde lid, kunnen eenvoudig worden gereinigd en ontsmet.

**Stichting Landelijke
Inspectiedienst
Dierenbescherming**

Postbus 84051

2508 AB DEN HAAG

Telefoon: 088-8113099

E-mail: 5.1.2.e @dierenbescherming.nl

Toezichtrapport bestemd voor Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

LID/B nummer : LID/B/17-2-2017 11.30/AV
MIER dossier : 80104
Opgemaakt door:
Rapporteur : 5.1.2.e districtsinspecteur van de Landelijke
Inspectiedienst Dierenbescherming.

Betrokkene 1 (beheerder)

Naam
Voornaam
Geboortedatum
Geboorteplaats
Geboorteland
Nationaliteit
Woonadres
Postcode en woonplaats
Woongemeente
Land
Personalia conform

5.1.2.e

: Nederland
: BRP

Betrokkene 2 (voorzitter)

Naam
Voornaam
Geboortedatum
Geboorteplaats
Geboorteland
Nationaliteit
Woonadres
Postcode en woonplaats
Woongemeente
Land
Personalia conform

5.1.2.e

: Nederland
: BRP

1. Vermoedelijke overtreding van

: artikel 2.1 lid 1 van de Wet dieren, strafbaar
gesteld in artikel 8.11 lid 1 van de Wet dieren.

1. Korte omschrijving van het feit

: Zonder redelijk doel of met overschrijding van
hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar
is, bij een dier pijn of letsel veroorzaken dan wel de
gezondheid of het welzijn van het dier benadelen
: artikel 2.2. lid 8 van de Wet dieren, strafbaar
gesteld in artikel 8.11 lid 1 van de Wet dieren.
: Als houder van een dier aan dit dier de nodige
zorg onthouden

2. Vermoedelijke overtreding van

2. Korte omschrijving van het feit

Datum vaststellen overtreding
Tijdstip vaststellen overtreding
Plaats vaststellen overtreding

: 17 februari 2017
: 11.30 uur
: 5.1.2.e

Meegevoerd
Vrijwillige afstand

: Nee
: Nee

Aantal: -

Datum dagtekening rapport

: 1 maart 2017

Aantal bijlagen bij rapport
Soorten bijlagen

: 4
1 Fotoblad
2 Deskundigenverklaring konijn
3 BRP 1
4 BRP 2

Rapport Wet Dieren

Hierbij relateer ik, ^{5.1.2.e} districtsinspecteur van de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming, in het *Besluit aanwijzing toezichthouders Wet dieren artikel 2 onderdeel g* aangewezen als toezichthouder als bedoeld in artikel 5:11 van de Algemene Wet Bestuursrecht, van de Wet dieren en daarop berustende bepalingen en *tevens* buitengewoon opsporingsambtenaar, als bedoeld in artikel 142 lid 1 onder b van het Wetboek van Strafvordering, aktenummer van beëdiging, ^{5.1.5} op grond van het *besluit Buitengewoon opsporingsambtenaar LID 2012* bevoegd tot het opsporen van de strafbare feiten genoemd in domein II Milieu, welzijn en infrastructuur, van bijlage A-I van de Circulaire Buitengewoon opsporingsambtenaar (kenmerk 5647961/10), met standplaats Den Haag, gelet op waarnemingen en bevindingen van de dierenpolitie het navolgende:

Aanleiding:

Naar aanleiding van een binnengekomen 144-melding inzake verwaarlozing van diverse dieren hebben politieagenten ^{5.1.5} en ^{5.1.5} taakaccenthouder Dierenwelzijn, en beiden werkzaam bij politie Eenheid ^{5.1.5} op 17 februari 2017 omstreeks 11.30 uur een onderzoek ingesteld op het adres ^{5.1.2.e} te ^{5.1.5}. Volgens de melding zouden diverse dieren in de blubber staan.

Historie :

Op 29 december 2013 trof ik, rapporteur, op de kinderboerderij twee Emoes, een lama en een aantal schapen aan in een verblijf voorzien van een dikke laag blubber. Op sommige delen zakten de dieren ruim 20 centimeter in de blubber weg. Het water in de emmers is vervuild doordat er blubber in de emmers terecht komt en omdat de emmers worden omgegooid door de dieren.

RVO heeft een Last onder Bestuursdwang opgelegd met nummer HH.GWWD.2013.1447 met als maatregel 'Zorg dat de dieren ten alle tijden beschikken over een schone- en zindelijke sta- en ligplek'. Tevens heeft RVO een Last onder Dwangsom opgelegd met nummer HH.GWWD.2013.1450 met als maatregel 'Zorg dat de dieren ten alle tijden beschikken over schoon en vers drinkwater wat goed toegankelijk is voor de dieren'.

Op 14 december 2013 en 3 januari 2014 bleek dat betrokkenen de opgelegde maatregelen hadden opgevolgd.

Op 17 juli 2014 trof ik, rapporteur, tezamen met mijn collega ^{5.1.2.e} en dierenagente ^{5.1.2.e} een aantal konijnen in hokken zonder drinkwater. Ook een aantal konijnen die op de grond liepen hadden geen beschikking over water. De drie varkens waren alle drie te dik. Betrokkenen gaven aan dat bezoekers eten over het hek gooiden. Wij hebben aangegeven dat er dan misschien een bordje 'verboden te voeren' opgehangen kon worden en dat permanent toezicht op de kinderboerderij ook kon helpen. 1 Varken liep linksvoor mank. 1 Varken had een vergroeide klauw linksvoor. De lama had te lange klauwen.

RVO heeft een Last onder Bestuursdwang opgelegd met nummer G2014006190, met als maatregelen 'Consulteer een dierenarts over de conditie van de 3 varkens en voer het behandelplan uit' en 'zorg dat de hoeven van de lama en de klauwen van het varken tijdig en op de juiste wijze worden bekapt door een professional'.

De dwangsom inzake het niet ter beschikking hebben van water voor de konijnen werd door RVO verbeurd (Last onder Dwangsom HH.GWWD.2013.1450).

Op 21 augustus 2014 bleek dat betrokkenen de opgelegde maatregelen hadden opgevolgd.

Bevindingen politie :

Agente ^{5.1.5} taakaccenthouder Dierenwelzijn, heeft zich op 17 februari 2017 ter plaatse als zodanig voorgesteld aan een manspersoon, die aangaf geen enkele bemoeienis te hebben met de kinderboerderij, hij ging enkel over het gebouw van het buurthuis, hij verklaarde dat betrokkenen de beheerders van de kinderboerderij waren. De agenten hebben een onderzoek ingesteld.

Op de kinderboerderij achter het buurthuis bevindt zich een verblijf waarin 3 emoes staan. Daarnaast staan er 3 geiten en een kalkoen in het verblijf. Het verblijf is ongeveer 5 meter breed en 15 meter lang. Zij zagen dat het gehele verblijf bedekt was met een dikke laag blubber. Zij zagen dat er tussen de blubber diverse hopen met stenen en tegels lagen. Zij zagen dat er in het verblijf een witte emmer stond met daarin vervuild water. Aan het einde van het verblijf staat een tuinhuisje van ongeveer 2,5 bij 2,5 meter. In het tuinhuisje zagen de agenten schoon stro. Zij zagen dat de dieren niet allemaal tegelijkertijd pasten in het tuinhuisje, waardoor niet alle dieren tegelijkertijd droog kunnen staan en liggen. Naast het tuinhuisje zagen zij een grote paarse bak in de blubber staan met daarin schoon drinkwater. Zij hebben

geen voer waar genomen voor de dieren. De dieren in het betreffende verblijf zagen er verder goed uit.

In twee andere betegelde verblijven zagen wij nog een aantal dieren. Zij zagen dat in het linker verblijf een groot varken lag. Dit varken lag in de aangrenzende stal. Zij zagen dat het varken zeer dik was. Zij zagen dat het varken lag en probeerde op te staan. Zij zagen dat het varken ongeveer 1,5 minuten lang heen en weer wiegde om uiteindelijk op te staan. De taakaccenthouder Dierenwelzijn is over het hek geklommen en het verblijf van het varken in gegaan. Zij zag dat toen het varken stond, zijn buik op de grond hing. Zij zag dat toen het varken begon te lopen hij meerdere malen met zijn achterpoten op zijn eigen buik ging staan welke op grond hing. Zij zag dat het varken zich zeer moeizaam voortbewoog en na enkele passen weer ging liggen. De huid van het varken was bij de oksels en de buik rood en geïrriteerd. Zij zag dat de klauwen van het varken zeer lang waren en deels om krulden. De stal waar het varken in lag zag er schoon uit. De bodem was bedekt met schoon stro. In de stal heeft zij geen drinkwater gezien. De agenten hebben buiten in het verblijf een waterbak gezien met daarin schoon drinkwater. Zij vragen zichzelf alleen af of het varken in staat is om bij het drinkwater te kunnen komen. Dit omdat het varken zich vanwege zijn omvang moeilijk kon voortbewegen en zijn buik dan over de stenen heen zal slepen.

In het rechter verblijf bevonden zich een lama, een gans, een wit en een zwart schaap en een wat kleiner formaat varken. Zij zagen dat ook dit varken erg dik was, en met zijn buik over de grond sleepte als hij liep. Zij zagen dat dit varken zich, ten opzichte van zijn buurman, nog redelijk voort kon bewegen. Ook de huid en de klauwen van het varken zagen er beter uit, maar waren wel wat rood en geïrriteerd. Ook zagen zij dat dit varken aan de rechterkant een uitstekende tand had (slag tand?) welke een afgebroken punt had.

Achter de verblijven van de varkens zagen zij diverse konijnenhokken staan. De taakaccenthouder Dierenwelzijn is daar over het hek geklommen om de dieren beter te bekijken. Zij zag dat minstens 8 konijnenhokken niet waren voorzien van drinkwater. Zij zag dat 2 hokken helemaal geen drinkfles of bakje water hadden, en van de andere 6 hokken waren de drinkflessen allemaal volledig leeg. De overige hokken, ongeveer 5 stuks, waren wel voorzien van water in de drinkflessen. De bodem van alle konijnenhokken waren voorzien van schoon stro. Zij heeft bij geen van de konijnen voer en/of hooi waar genomen.

Achter dit verblijf met de konijnenhokken, bevond zich nog een verblijf met daarin een aantal konijnenhokken en een drielal kalkoenen. Zij zagen op de grond een blauwe bak staan met daarin vervuild drinkwater. Tevens stonden er twee grote betonnen bakken in het verblijf met in eentje zeer vervuild water en de ander een dikke laag blubber. Ook in dit verblijf hadden de konijnen lege drinkflessen, geen bakjes met voer en geen hooi. Voor de kalkoenen hebben zij ook geen voer waargenomen.

De twee schapen, zwarte en witte, welke in het verblijf van het varken en de lama verblijven waren niet voorzien van een oormerk. Ook de 3 geiten welke wij in het verblijf van de emoes bevond, waren niet voorzien van oormerken. In beide verblijven is geen hooi waar genomen welke beschikbaar is voor de schapen en geiten.

De agenten hebben betrokkenen beiden ter plaatse niet gesproken. Ook telefonisch waren beiden niet bereikbaar. Zij hebben een verzoek tot contact achtergelaten waar de beheerders niet op hebben gereageerd. Zij hebben betrokkenen middels een brief aan hun huisadres in kennis gesteld van hun bezoek en bestuursrecht aangezegd.

Foto's gemaakt door de agenten heb ik, rapporteur, als **bijlage 1** bij dit rapport gevoegd.

Een deskundigenverklaring inzake konijnen heb ik, rapporteur, als **bijlage 2** bij dit rapport gevoegd.

Betrokkenen :

Betrokkene 1 is genaamd:

5.1.5

Een uittreksel van de BRP-gegevens van betrokkene zal als **bijlage 3** bij dit rapport gevoegd worden.

Betrokkene 2 is vernoemd:

5.1.5

Een uittreksel van de BRP-gegevens van betrokkene zal als **bijlage 4** bij dit rapport gevoegd worden.

Overtredingen:

De emoes, geiten en kalkoen hebben geen droge en schone sta- en ligplek waar zij allemaal tegelijkertijd kunnen verblijven. De klauwen van het grote varken zijn te lang en krullen om. Het grote varken is veel te dik en kan nauwelijks opstaan en lopen. De varkens hebben een rode geïrriteerde huid. Een aantal konijnen hadden geen drinkwater ter beschikking. De konijnen waren niet voorzien van onbeperkt ruwvoer. Er was geen toezicht op de kinderboerderij.

De gezondheid en het welzijn van de dieren wordt benadeeld, tevens wordt de nodige zorg onthouden.

Bovengenoemde is verwoord in artikel 2.1 lid 1 en artikel 2.2 lid 8 van de Wet Dieren, en de artikelen 1.6 en 1.7 van het Besluit houders van dieren, en strafbaar gesteld in artikel 8.11 van deze wet.

Artikel 2.1 lid 1 van de Wet dieren luidt als volgt:

Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

Artikel 2.2. lid 8 van de Wet dieren luidt als volgt:

Het is houders van dieren verboden aan deze dieren de nodige verzorging te onthouden.

Artikel 1.6 Besluit houders van dieren luidt als volgt:

3. Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.

Artikel 1.7 Besluit houders van dieren luidt als volgt:

Degene die een dier houdt, draagt er zorg voor dat een dier:

- a. wordt verzorgd door een persoon die beschikt over de voor die verzorging nodige kennis en vaardigheden;
- b. slechts onder de hoede wordt gesteld van een persoon die kennelijk tot de verzorging in staat is;
- c. dat ziek of gewond lijkt onmiddellijk op passende wijze wordt verzorgd;
- d. een toereikende behuizing heeft onder voldoende hygiënische omstandigheden;
- e. een voor dat dier toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en de leeftijd geschikt voer krijgt toegediend op een wijze die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier;
- f. toegang heeft tot een toereikende hoeveelheid water van passende kwaliteit of op een andere wijze aan zijn behoefte aan water kan voldoen.

In artikel 1.3 van de Wet Dieren, welke 1 januari 2013 in werking is getreden, wordt de intrinsieke waarde van het dier erkend en wordt verwezen naar de vijf vrijheden van Brambell.

Artikel 1.3 van de Wet Dieren luidt:

1. De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
2. Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigenwaarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren

redelijkerwijs behoeven is verzekerd.

3. Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:

- a. dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b. fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c. pijn, verwonding en ziektes;
 - d. angst en chronische stress;
 - e. beperking van hun natuurlijk gedrag;
- voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Te nemen maatregelen :

- U dient ervoor te zorgen dat de klauwen van het varken tijdig en op de juiste wijze worden verzorgd;
- U dient ervoor te zorgen dat u een dierenarts consulteert inzake de conditie van het grote varken en de rode geïrriteerde huid van de varkens, tevens dient u het behandelplan van de dierenarts op te volgen;
- U dient de LID (088-8113099) en/of de dierenpolitie (0900-8844) telefonisch op de hoogte te brengen van de gegevens van de dierenarts alsmede de bevindingen en het eventuele behandelplan;
- U dient ervoor te zorgen dat alle dieren ten alle tijden de beschikking hebben over een schone en droge sta- en ligplek waar zij allemaal tegelijkertijd kunnen schuilen tegen nadelige weersinvloeden;
- U dient ervoor te zorgen dat alle dieren ten alle tijden de beschikking hebben over schoon en vers drinkwater;
- U dient ervoor te zorgen dat de konijnen ten alle tijden de beschikking hebben over onbeperkt ruwvoer: een konijn is een planteneter en heeft behoefte aan heel veel vezels, die zitten vooral in ruwvoer zoals hooi, geef uw konijn daarom elke dag onbeperkt vers hooi;
- U dient ervoor te zorgen dat er ten alle tijden toezicht is op de kinderboerderij, u dient er zorg voor te dragen dat de dieren verzorgd worden door een persoon die beschikt over de voor die verzorging nodige kennis en vaardigheden en slechts onder de hoede wordt gesteld van een persoon die kennelijk tot de verzorging in staat is.

Voor nadere informatie voor het houden en verzorgen van uw dieren verwijzen wij naar de site van het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (LICG) (<http://www.licg.nl>). Hier wordt objectieve en betrouwbare informatie gegeven over het verantwoord houden en verzorgen van gezelschapsdieren.

Waarvan door mij, rapporteur, op waarheid werd opgemaakt dit toezichtrapport dat ik sloot en ondertekende te Den Haag op 1 maart 2017.

De districtsinspecteur van de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming,

5.1.5

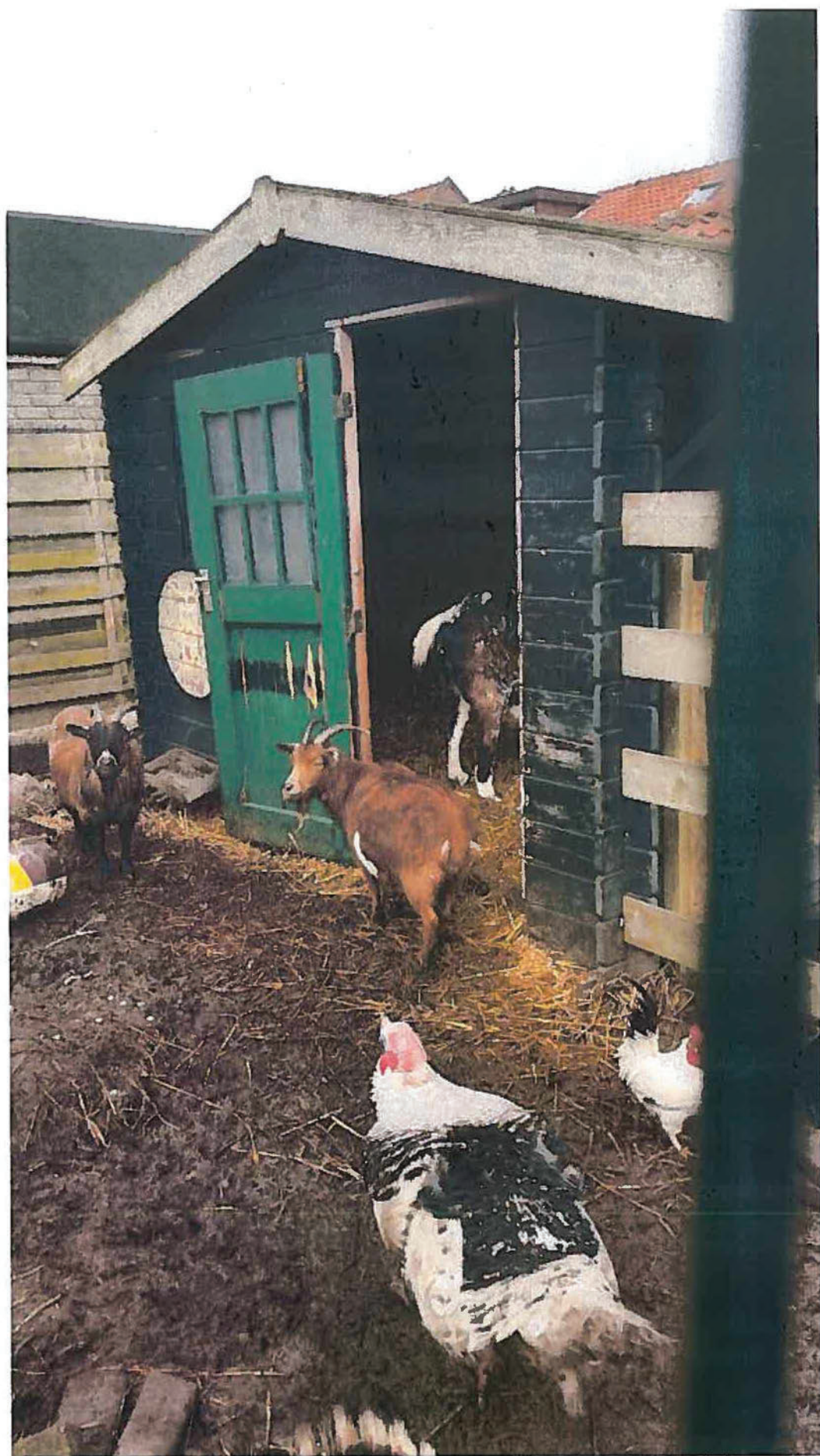
5.1.5

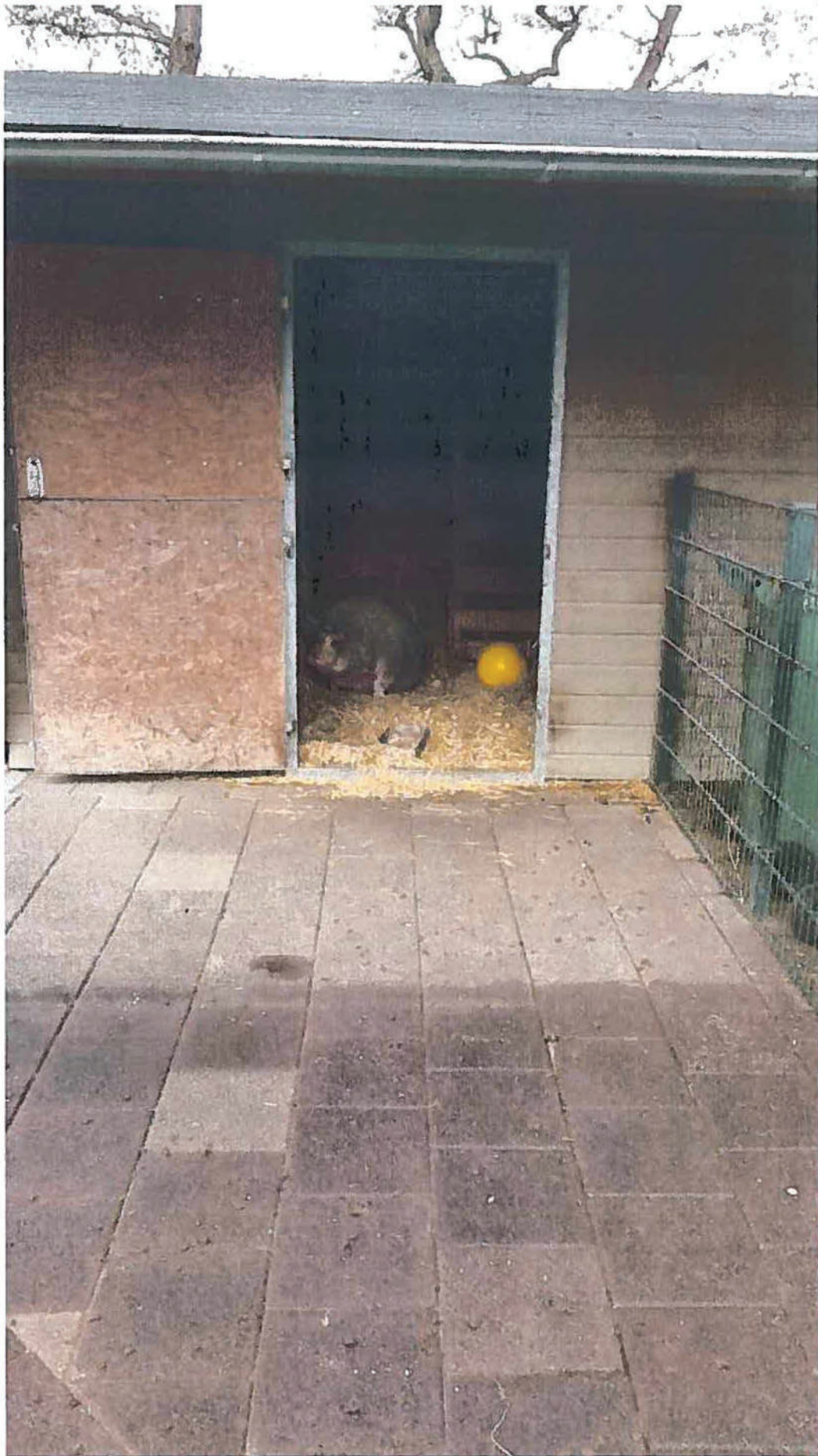








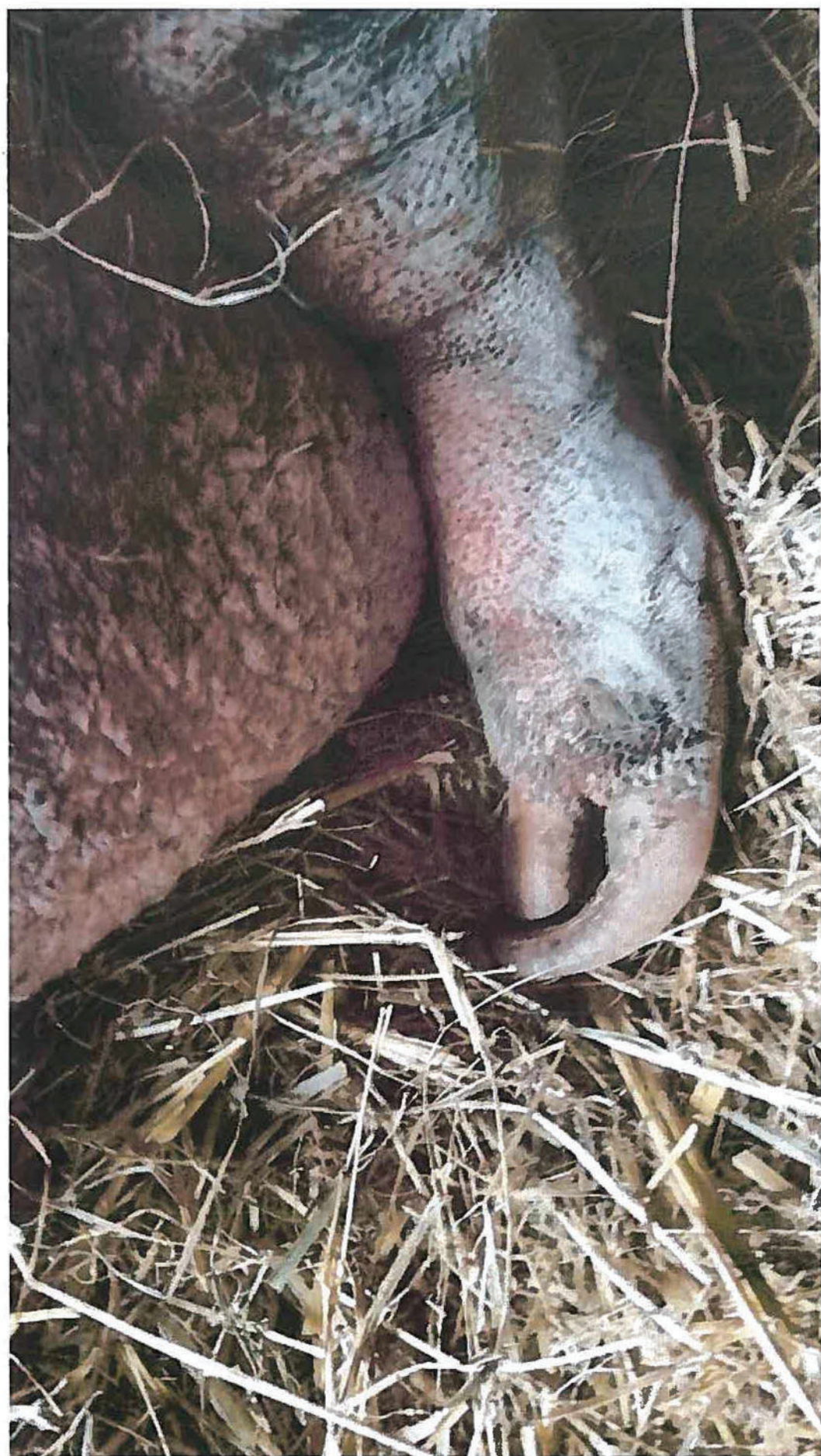


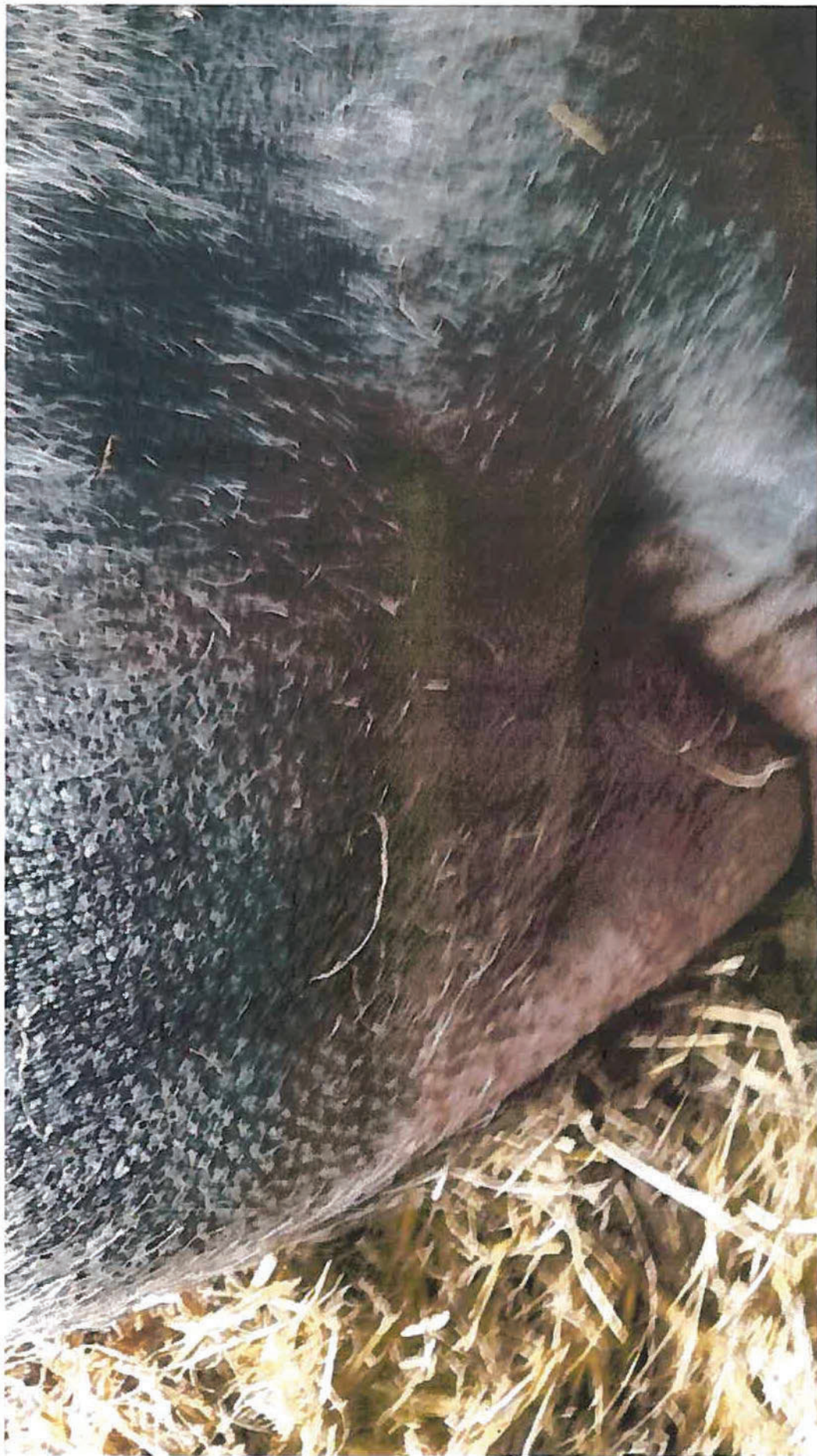




5.12e



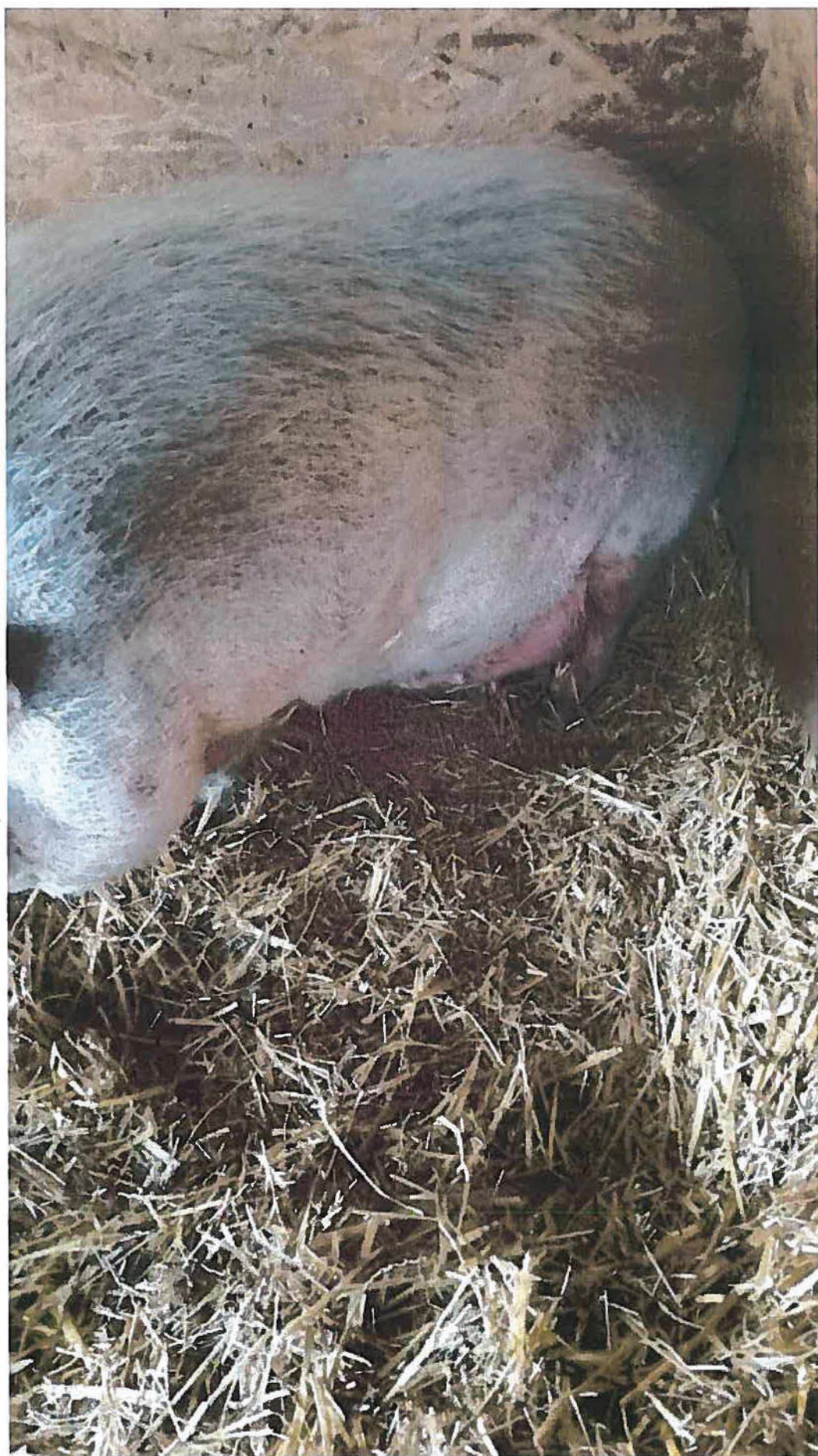


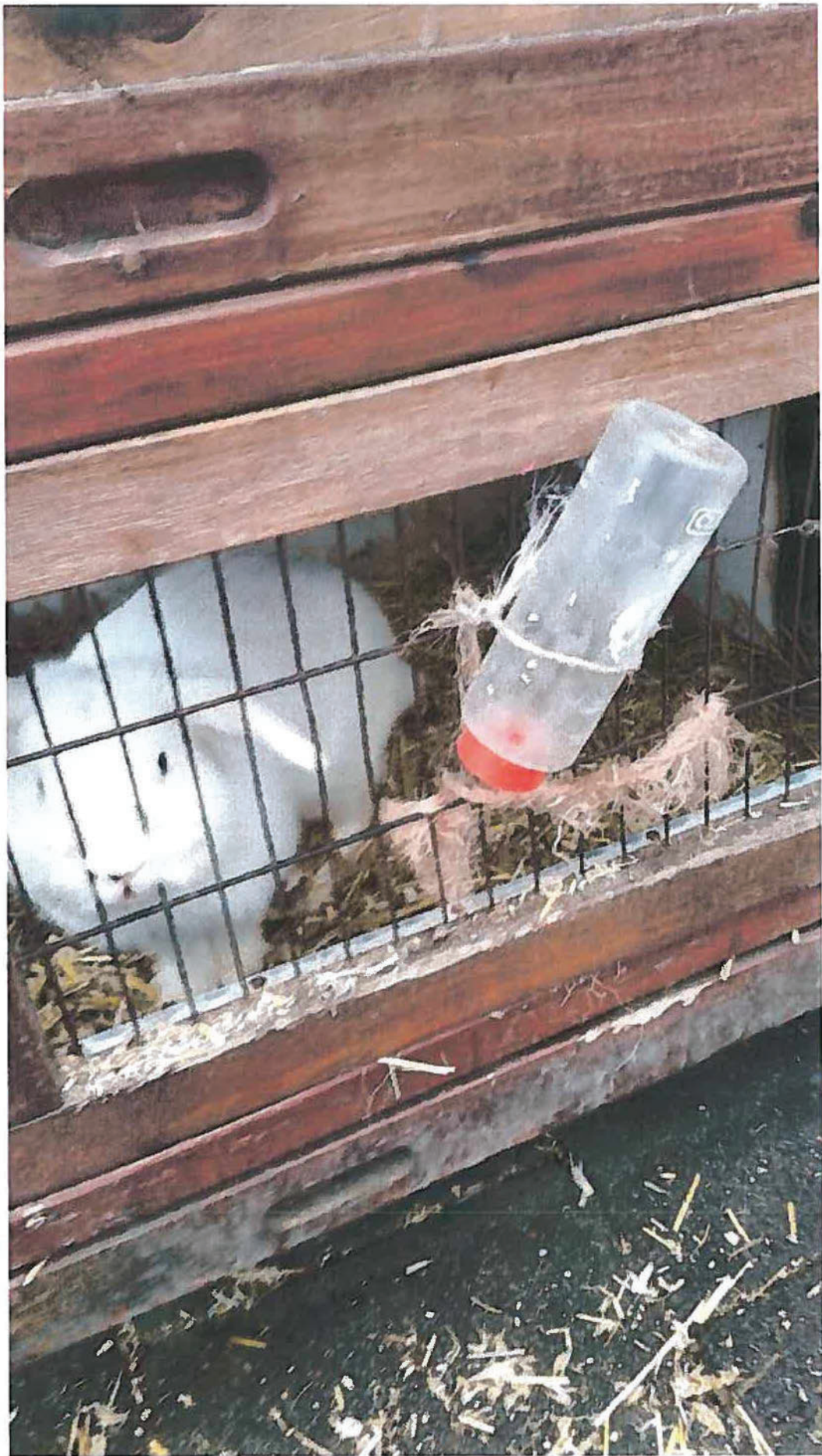
























Plaats/datum: 13 april 2015, Utrecht
Betreft: Deskundigenverklaring
Onderwerp: Huisvesting van konijnen

Samenvatting

Konijnen zijn sociale dieren en dienen bij voorkeur met minimaal één soortgenoot gehuisvest te worden. Daarnaast is het belangrijk dat konijnen voldoende bewegingsvrijheid geboden wordt. De kooi dient daarbij minimaal voldoende groot en hoog te zijn voor het konijn om languit te liggen, drie huppen te laten maken en rechtop te laten staan, en dient voorzien te zijn van een vaste bodem en zachte bodembedekking. Een schuilmogelijkheid is noodzakelijk ter bescherming tegen weersinvloeden en om het (prooi)dier een gevoel van veiligheid te geven. Het huisvesten onder omstandigheden die niet voldoen aan bovengenoemde richtlijnen kan leiden tot verschillende medische problemen (bv. vetzucht, voetzoolzweren, botontkalking) en afwijkingen in het gedrag en de fysiologie van het dier en voldoet daarmee niet aan de vijf vrijheden die zijn opgesteld door de Brambell Committee (1965) als richtlijn voor dierenwelzijn.

Naast een goede huisvesting is het voor konijnen ook belangrijk om voldoende ruwvoer en knaagmogelijkheden aangeboden te krijgen. Een tekort daaraan kan leiden tot verveling, gedragsproblemen (als vachtbijten) en een diversiteit aan medische problemen zoals gebitsafwijkingen en maagdarmproblemen. Hierdoor kan ook het onthouden van ruwvoer leiden tot ongerief van het dier.

Wij hebben van u, als specialisten op het gebied van gezondheid en welzijn van kleine zoogdieren, werkzaam aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht, de vraag ontvangen om een verklaring op te stellen met betrekking tot een aantal specifieke aspecten van de huisvesting en voeding van konijnen (te weten het huisvesten in een beperkte ruimte waarin de konijnen niet rechtop kunnen staan, het houden op roosterbodem zonder aanwezigheid van bodembedekking, het huisvesten in afwezigheid van een nachthok en onthouden van ruwvoer) en de invloed hiervan op de gezondheid en welzijn van het konijn. In de navolgende tekst zullen wij allereerst eerst het begrip dierenwelzijn uiteenzetten om vervolgens vanuit dit frame de huisvestingsaspecten en de daaruit voortvloeiende consequenties voor dierenwelzijn te bespreken.

Dierwelzijn

Dierwelzijn is een veelomvattend begrip dat zowel het fysieke als het geestelijke welzijn van een dier omvat. De faculteit Diergeneeskunde hanteert derhalve de volgende definitie van Ohl & Hellebrekers (Tijdschrift voor Diergeneeskunde, 2009): *Een individu verkeert in een staat van welzijn als het in staat is zich actief aan te passen aan zijn levensomstandigheden en daarmee een toestand te bereiken die het individu als positief ervaart.*

De kennis over welzijn kan worden ontleend aan fysieke parameters, maar ook aan het gedrag. Reeds in 1965 zijn door de *Brambell Committee* (EU), de vijf vrijheden genoemd als algemene richtlijnen om in de praktijk meer eenduidig het welzijn van dieren te kunnen nastreven. Zij worden tot de dag van vandaag algemeen gehanteerd en geïnterpreteerd conform de beschikbare en voortschrijdende wetenschappelijk kennis en zijn op advies van de Europese commissie verwerkt in het Welfare Quality project® (2009), en recentelijk ingebed in de Wet Dieren.

Wij noemen u deze vrijheden hieronder, met daarbij een korte, en overigens niet volledige interpretatie over hoe het welzijn in de praktijk kan worden nagestreefd dan wel geoptimaliseerd:

(1) Vrij zijn van dorst, honger en ondervoeding.

(door de beschikbaarheid van vers water en voer kan een optimale gezondheid en energiehuishouding worden gegarandeerd).

(2) Vrij zijn van fysiek en fysiologisch ongerief.

(door een geschikte en veilige huisvesting te bieden, inclusief een comfortabele rust- en schuilplaats).

(3) Vrij zijn van pijn, verwondingen en ziektes.

(door deze te voorkomen en wanneer deze toch optreden, door ze snel en adequaat te diagnosticeren en te behandelen).

(4) Vrij zijn om het normale gedrag te kunnen uitvoeren.

(door voldoende bewegingsvrijheid te geven, in een daartoe geschikte [stal]ruimte, het aanbieden van een prikkelrijke omgeving, die uitnodigt tot het vertonen van normaal soort eigen gedrag, en door sociale huisvesting met soortgenoten. NB. in ieder geval bij sociale dieren).

(5) Vrij zijn van angst en chronische stress.

(door huisvesting en management te hanteren die angst en stress zullen voorkomen; door een goede socialisatie om angst voor mensen, andere dieren en stimuli in de toekomst te voorkomen).

Richtlijnen voor huisvesting van een konijn

Bij het huisvesten van konijnen die als gezelschapsgedier gehouden worden dienen de volgende richtlijnen, welke gebaseerd zijn op het natuurlijk gedrag en behoeften van het konijn, in ogenschouw genomen te worden:

- Konijnen zijn sociale dieren. Dit houdt in dat ze het liefst samenleven met soortgenoten, net zoals in de natuur. Om die reden wordt geadviseerd om ten minste twee konijnen samen te houden, waarbij het samen houden van een mannetje (rammelaar) en vrouwtje (voedster) veelal de beste keuze vormt (twee ongecastreerde mannetjes of vrouwtjes zullen vaak gaan vechten).
- Konijnen kunnen zowel binnen als buiten gehouden worden. Wanneer het konijn buiten gehuisvest wordt dient een deel van het hok afgesloten en water- en winddicht te zijn zodat het als nachthok en schuilplek tegen weersomstandigheden (wind, koude, hitte) kan dienen. Daarnaast dient een dikke laag stro of andere bodembedekking aanwezig te zijn zodat de konijnen zich warm kunnen houden in koude omstandigheden. Ook een binnenhok mag niet op de tocht, bij een verwarmingsbron of in de zon staan om oververhitting of verhoogd risico op luchtweginfecties te voorkomen.
- De grootte van hok hangt af van het formaat van de konijnen en hun aantal. Twee dwergkonijnen kunnen met een hok van minimaal 150 x 60 cm (grondoppervlak) goed uit de voeten; voor twee konijnen van 2 kg is al gauw een hok van minimaal 200 x 80 cm (0,4 m²/kg) grondoppervlak nodig. Voor konijnen van 2,5-5 kg is minimaal 0,3 m² per kg lichaamsgewicht nodig; is het konijn zwaarder dan 5 kg kan gerekend worden met minimaal 0,25 m² per kg lichaamsgewicht. In alle gevallen dient het konijn voldoende ruimte te hebben om in zijn hok rond te kunnen lopen en tenminste drie huppen te kunnen maken. De kooi moet daarnaast voldoende hoog zijn om te zorgen dat het konijn op zijn achterpoten kan staan, zodat het (prooi)dier zijn omgeving in de gaten kan houden. Om konijnen voldoende beweging te geven dient het konijn ook beschikking te hebben over een (buiten)ren, of moet het de gelegenheid krijgen om te bewegen buiten de kooi. Konijnen die ruimte hebben om vrij rond te rennen zullen vaak sprintjes trekken waarbij ze hun achterpoten omhoog zwaaien of soms zelfs met vier poten in de lucht springen waarbij ze hun lichaam schudden of poten zijwaarts schoppen. Dit kan, net als het plotseling op de zij laten vallen en/of schudden met de kop, als teken van tevredenheid gezien worden.
- Als bodembedekking in een binnenhok of nachthok is een laag kranten met daarop stro of hooi geschikt. Ook maïs, strokorrels of hennep zijn geschikt als bodemmateriaal. Zaagsel wordt ook vaak gebruikt maar soms is dit zo stoffig dat dit tot luchtwegproblemen kan leiden.
- Konijnen zijn van nature zindelijk en doen hun behoefte het liefst in een vaste hoek van hun verblijf. In de hoek die uw konijn als toilet kiest, kunnen extra kranten neergelegd worden of een toiletbak (gevuld met kattenbakkorrels of vergelijkbaar materiaal) geplaatst worden.
- Konijnen zijn van nature prooidieren en verschuilen zich graag ergens in of onder. Het is daarom belangrijk hen een schuilplek (bv kartonnen doos, grote pvc buis of omgekeerde emmer met een gat aan de zijkant) te bieden waar zij zich terug kunnen trekken.

Voeding van het konijn

Konijnen zijn planteneters en hebben behoefte aan een vezelrijke voeding (ruwvoer, zoals gras en hooi). Een konijn dient daarom onbeperkt beschikking te hebben over hooi. Andere opties van ruwvoerverstrekking zijn stro (heeft mindere voedingswaarde vergeleken met hooi), gras en groenten (om diarree te voorkomen dient het konijn langzaam aan die laatste twee gewend te worden). Groenten zoals kool, prei en dergelijke dienen vermeden te worden omdat ze aanleiding geven tot gasvorming. Fruit en droog brood kunnen gegeven worden, maar met mate om vetzucht te voorkomen. Daarnaast bevatten beide veel suikers die niet goed door het maag- darmkanaal verwerkt kunnen worden en aanleiding kunnen geven tot diarree.

Naast hooi mogen konijnen ook in beperkte mate hardvoer (in de vorm van biks of gemengd konijnenvoer) krijgen. Biks heeft daarbij de voorkeur omdat een konijn daaruit niet kan selecteren. Als richtlijn wordt aangehouden dat een volwassen konijn niet meer dan 20 gram brokjes per kilo lichaamsgewicht (streefgewicht) per dag dient te krijgen om te voorkomen dat het konijn te dik wordt.

Konijnen eten een deel van hun keutels, de zogenaamde blindedarmkeutels, direct uit de anus op. In deze ontlasting zitten onmisbare voedingsstoffen.

Konijnen hebben knaagmateriaal (bv wilgentakken) nodig. Dit geeft ze wat te doen, is goed voor de tanden en levert ook extra vezels op. Een knaagsteen dient vermeden te worden: deze bevatten teveel kalk en kunnen blaasstenen veroorzaken.

Een konijn moet onbeperkt vers water kunnen drinken. Dit water kan verstrekt worden in een drinkflesje of stevige (stenen) waterbak. Een automatisch drinkwatersysteem is ook te gebruiken.

Gevolgen van een inadequate huisvesting of voeding

Wanneer konijnen onder suboptimale omstandigheden gehuisvest worden en/of een niet goed uitgebalanceerd dieet ontvangen kunnen diverse welzijns- en gezondheidsproblemen ontstaan:

- Konijnen die continu in een hok opgesloten zijn, met name in kleine kooien, hebben een vergroot risico op het ontwikkelen van vetzucht, voetzoolzweren, osteoporose (botontkalking) en rugproblemen.
- Konijnen die niet op hun achterpoten kunnen staan zijn onvoldoende in staat om hun omgeving te evalueren middels zicht, geur en geluid. Dit kan voor een prooidier als het konijn stress opleveren, aangezien het dier daardoor beperkt wordt in zijn natuurlijk gedrag en niet adequaat kan reageren bij het horen of ruiken van een potentieel gevaar (plotseling geluid of geur van een roofdier als een hond of een kat). Uit een onderzoek bleek dat konijnen die, in combinatie met een gebrek aan een schuilplaats, geen mogelijkheid hadden om op hun achterpoten te kunnen staan meer afwijkend gedrag (meer timide of rusteloos, tralieknagen en/of overmatig poetsen) gingen vertonen.
- Het gebrek aan een schuilplaats kan door een prooidier als het konijn als stressvol ervaren worden: prooidieren hebben een veilige schuilplaats nodig om zich veilig te voelen en te kunnen

verstoppert voor potentieel gevaar. Daarnaast biedt een schuilplaats ook bescherming tegen tocht, regen, kou of hitte (indien het konijn buiten gehuisvest is). Het is wel belangrijk dat deze schuilplaatsen goed geventileerd en schoon zijn om bijv. luchtwegirritatie/problemen te voorkomen. In combinatie met het gebrek aan mogelijkheid om op de achterpoten te staan leidde het gebrek aan een schuilplaats tot het frequenter voorkomen van afwijkend gedrag (rusteloosheid, schuwheid, tralieknagen en/of overmatig poetsen)

- Konijnen die gehuisvest worden op een draadgazen bodem lopen een groter risico op het ontwikkelen van voetzoolzweren, welke zeer pijnlijk kunnen zijn. Daarnaast kan een draadgazen bodem er in een aantal gevallen ook toe leiden dat konijnen hun blinde darm keutels niet meer kunnen nuttigen (zeker wanneer het konijn een beperkte bewegingsruimte heeft) doordat deze door de tralies op de grond vallen. Het niet op kunnen nemen van de blinde darm keutels geeft een verhoogd risico op functiestoornissen van het maagdarmkanaal. Konijnen welke op draadgazen bodems gehouden worden dienen daarom ten minste de beschikking te hebben over een deels vaste bodem. Ook bodembedekking kan bijdragen aan het voorkomen van voetzoolzweren, en biedt daarnaast het konijn een mogelijkheid tot graven (een voor het konijn natuurlijk gedrag).
- Konijnen die geen ruwvoer of knaagmogelijkheden aangeboden krijgen lopen een groter risico op het ontwikkelen van gedragsstoornissen als vachtbijten en tralieknagen. Daarnaast leidt een gebrek aan ruwvoer tot gebitsproblemen doordat de continu doorgroeiende tanden en kiezen onvoldoende afslijten vanwege de verminderde noodzaak tot het malen van het voer. Bovendien is het verstrekken van ruwvoer essentieel voor een goede beweeglijkheid en functie van het maagdarmkanaal en leidt het gebrek aan ruwvoer tot een diversiteit aan maagdarmproblemen (waaronder stilliggen van het maagdarmkanaal, diarree, niet opnemen van de blinde darm keutels).

Conclusies ten aanzien van de vijf vrijheden van Brambell

Kort samengevat en met het oog op de vijf vrijheden van Brambell komen wij tot de conclusie dat een suboptimale huisvesting en voeding waarin één of meerdere van de genoemde aspecten ontbreken de volgende consequenties heeft voor diergezondheid en -welzijn:

- [1] Het gebrek aan een schuilplaats, bodembedekking, knaagmogelijkheden en voldoende bewegingsvrijheid (inclusief het op de achterpoten kunnen staan) maakt het onmogelijk voor het konijn om een adequate invulling te geven aan het uitvoeren van *normaal, natuurlijk* gedrag waardoor sprake is van schending van vrijheid 4 van de Brambell committee, *Vrij zijn om het normale gedrag te kunnen uitvoeren*.
- [2] Het gebrek aan een schuilplaats en onvermogen voor het konijn om op de achterpoten te staan leidt tot een schending van vrijheid 2, *Vrij zijn van fysiek en fysiologisch ongerief* en daarmee tevens tot een schending van de 5^e vrijheid *Vrij zijn van angst en chronische stress* (als gevolg van een gebrek aan een veilige schuilplaats en onvermogen om de omgeving te evalueren bij het opvangen van een potentieel gevaar), en eventueel zelfs tot een schending van vrijheid 3, *Vrij zijn van pijn, verwondingen en ziektes* (een gebrek aan schuilplaats en onvermogen op de achterpoten te staan vergroot o.a. het risico op vachtbijten en/of zelfbeschadigend gedrag).

- [3] Het huisvesten in een kleine kooi en/of continu huisvesten op een draadgazen bodem zonder aanwezigheid van bodembedekking of solide bodem vergroot o.a. het risico op verwonding van de voetzolen, pijnlijke voetzoolzweren en verzwakte botten (met verhoogde kans op botbreuken), met als gevolg een risico op schending van vrijheid 3, *Vrij zijn van pijn, verwondingen en ziektes*.
- [4] Het onthouden van ruwvoer vergroot o.a. het risico op vachtbijten/zelfbeschadigend gedrag, gebitsafwijkingen en maagdarfstoornissen, met als gevolg een risico op schending van vrijheid 3, *Vrij zijn van pijn, verwondingen en ziektes*.

Geconcludeerd kan daarom worden dat het huisvesten van konijnen in een kooi van beperkte omvang waarin het konijn niet rechtop kan staan, waarin geen nachthok of schuilplaats aanwezig is en/of waarbij de dieren geen beschikking hebben over ruwvoer of bodembedekking kan leiden tot diverse medische problemen en afwijkingen in het gedrag en de fysiologie van het dier. Daarnaast beperkt een huisvesting waarin één of meerdere van bovengenoemde zaken ontbreken het konijn in zijn vermogen om soort specifieke gedragingen en behoeften uit te voeren. Indien al de bovengenoemde punten in de huisvesting ontbreken, dan voldoet een dergelijke huisvesting van het konijn niet aan de vijf vrijheden die zijn opgesteld door de Brambell Committee (1965) als richtlijn voor dierenwelzijn en is sprake van een *ernstige mate* van aantasting van de gezondheid en/of welzijn van het dier.

Mocht u nog verdere vragen hebben dan zijn wij uiteraard altijd bereid deze te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,

5.1.5